11/03/2019

Το έθιμο της λαγάνας και η ιστορία του

/ Επικαιρότητα

Το παραδοσιακό έθιμο της λαγάνας παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο νηστίσιμο τραπέζι της Καθαράς Δευτέρας. Με αφορ-μή λοιπόν αυτή την ιδιαίτερη μέρα ας γνωρίσουμε αναλυτικότε-ρα την ιστορία της, που χάνεται στους αιώνες.

Η λαγάνα είναι άζυμος άρτος ,δηλ. παρασκευάζεται χωρίς προζύμι. Τέτοιος άρτος πρόχειρος εχρησιμοποιήθη από τους Ισραηλίτες κατά τη νύχτα της Εξόδου τους από την Αίγυπτο υπό την αρχηγία του Μωυσή. Έκτοτε επιβαλλόταν από το Μωσαικό Νόμο για όλες τις ημέρες της εορτής του Πάσχα, μέχρι που ο Χριστός στο τελευταίο του Πάσχα ευλόγησε τον ένζυμο άρτο.

Η ιστορία της λαγάνας διατρέχει όλη τη διατροφική παράδοση από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ο Αριστοφάνης στις “Εκκλησιάζουσες” λέει “Λαγάνα πέττεται” δηλ .”Λαγάνες γίνονται”. Ο δε Οράτιος στα κείμενά του αναφέρει τη λαγάνα ως “Το γλύκισμα των φτωχών”. Το έθιμο της λαγάνας παρέμεινε αναλλοίωτο ανά τους αιώνες και συνηθίζεται να παρασκευάζεται με μεράκι από τον αρτοποιό της γειτονιάς, τραγανή λαχταριστή και σουσαμένια και καταναλώνεται κατά την Καθαρά Δευτέρα, την Πρωτονήστιμη Δευτέρα της

Σαρακοστής. Η ονομασία της “Καθαρά” προήλθε από τη συνήθεια που είχαν οι νοικοκυρές το πρωί της ημέρας αυτής, να πλένουν με ζεστό νερό και στάχτη όλα τα μαγειρικά σκεύη, ως “ημέρα κάθαρσης”. Στη συνέχεια τα κρεμούσαν στη θέση τους όπου και παρέμεναν μέχρι τη λήξη της νηστείας. Επίσης κατά την ημέρα αυτή εξέρχονταν όλοι οικογενειακώς στην ύπαιθρο και έστρωναν κάτω στη γη και έτρωγαν νηστίσιμα φαγητά όπως χαλβά, ελιές, ταραμά και λαγάνα.

Από την Καθαρά Δευτέρα προετοιμάζεται ο άνθρωπος μετά τις εορτές και την καλοφαγία των Απόκρεων, να καθαρίσει την ψυχή και το σώμα του για να φτάσει στο τέρμα δηλ. στο Πάσχα και να αναστηθεί ξανά με την Ανάσταση του Κυρίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η λαγάνα που έχει το σχή-μα της “κυρα-Σαρακοστής”,που παριστάνει μια μακριά γυναίκα που έχει ένα σταυρό στο κεφάλι, δεν έχει στόμα γιατί είναι όλο νηστεία.Τα χέρια της είναι σταυρωμένα για τις προσευχές, έχει επτά πόδια που συμβολίζουν τις επτά εβδομάδες της νηστείας. Έθιμο που συνηθιζόταν για να μετρούν το χρόνο κατά την περίοδο της Σαρακοστής ήταν κάθε Σάββατο να κόβουν το ένα πόδι και το τελευταίο το έκοβαν το Μ.Σάββατο όπου το έκρυβαν σε ένα ξερό σύκο ή σε ένα καρύδι και όποιος το έβρισκε ήταν ο τυχερός της επόμενης χρονιάς.

Η νόστιμη και λαχταριστή για όλους μας λαγάνα είναι ένα προιόν άξιο σεβασμού και με πραγματική πλούσια ιστορία, θα είναι μεγάλη απώλεια για τις επερχόμενες γενεές να ξεχάσουν τις παραδόσεις μας, να ξεχάσουν τις παλιές σαρακοστιανές μυρουδιές. Οι αρτοποιοί της γειτονιάς πιστοί στις παραδόσεις μας παρασκευάζουν την Καθαρά Δευτέρα τη λαγάνα συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση του εθίμου, ώστε οι νέες γενεές να έχουν την ευκαιρία να ακούσουν, να μυρίσουν και να γευτούν τη Σαρακοστή γιατί οι Σαρακοστιανές μυρωδιές είναι έμμεσοι φορείς μιας βαθιάς πνευματικότητας.

(Δημοσιεύθηκε στο αριθ.182 τεύχος της”Βοϊακής γής”,Μάρτιος-Απρίλιος 2003)